

**Archeologische
Werkgroep
Kop van Noord-Holland**

**'Nieuwe Nes', Schoenmakerspad 1,
1741 XM Schagen**

ONTVANGEN

- 8 JAN 2024

Aan het College van B&W van Schagen

In afschrift aan de Raad

Laan 19, 1741 EA Schagen

Schagen, 5 januari 2024

Geacht College en Raad,

Namens de Archeologische Werkgroep Kop van Noord-Holland, wil ik uiting geven aan onze grote bezorgdheid betreffende de wijze waarop de Gemeente Schagen uitvoering geeft aan zijn zorgtaak voor het erfgoed in het plan "Noorderlicht" te Warmenhuizen.

Door de nieuwsgierigheid van de leden van de werkgroep werd duidelijk dat er, ondanks een negatief besluit van het bevoegd gezag, toch sprake was van aanwezige archeologisch belangrijke zaken in het plangebied. Deze betreffen een aanwezige prehistorische geul waarin door mensen bewerkt hout uit het Neolithicum werd geborgen en een drietal nederzettingen uit de negende eeuw. Deze kwamen tevoorschijn bij de aanleg van een zeer brede watergang die de oostzijde van het plangebied scheidt van het nog als agrarisch functionerend gebied.

Juist door het volledig ontbreken van vondsten uit de elfde en twaalfde eeuw, onderscheiden zich deze voormalige woonplaatsen van de andere in onze gemeenten die meestal organisch uitgegroeid zijn tot terpen. Uit wetenschappelijk oogpunt is het buitengewoon interessant te weten te komen waarom deze nederzettingsterreinen die ontwikkeling niet hebben doorgemaakt. Ook de uitzonderlijk grote aanwezigheid van uit Duitsland ingevoerd aardewerk werpt vragen op over de aard van deze huisplaatsen.

Bij waarnemingen door onze werkgroep is gebleken dat, ondanks het feit dat vrijwel alle veen waarop deze drie woonplaatsen waren gelegen verdwenen is, er in de grondlaag daaronder nog vele sporen bewaard zijn gebleven. In een strook die was uitgegraven voor een ontsluitingsweg, werden twee kuilen blootgelegd vol archeologisch materiaal, waarbij in een geval de functie van waterput kon worden aangetoond. Deze van houten vlechtwerk gebouwde put wijst op de onmiddellijke aanwezigheid van behuizing.

Stuknummer: 24.001038

ARCHEOLOGISCHE WERKGROEP KOP VAN NOORD-HOLLAND

Postbus 1000
1700 BA IJsselstein

Wij hebben verslag gedaan aan de adviseur van de gemeente Schagen, maar krijgen de indruk dat ondanks de urgentie, geen uitvoering wordt gegeven aan een verkennend of aanvullend onderzoek. De strook west van de nieuw gegraven sloot staat in de bestemming als groenstrook aangegeven, zodat er ook alle gelegenheid bestaat om onderzoek te doen, zonder dat de lopende uitvoering van de infrastructurele werken daar hinder van zou ondervinden. We zijn nu alleen nog beducht voor het argument dat het planten van bomen en struiken al in de planning zit en zogenaamd geen uitstel kan hebben.

Omdat bij de uitvoering van de werkzaamheden, ondanks het negatieve selectiebesluit toch archeologische zaken van belang zijn aangetroffen, hebben wij het bevoegd gezag hiervan, middels haar adviseur, onmiddellijk op de hoogte gesteld. Als deze eis die door de wet gesteld wordt, niet meer dan een wassen neus is, vernemen we dat ook graag, dan zullen we de minister adviseren deze zinsneden voortaan weg te laten uit de KNA-voorschriften.

Als bijlage bij deze brief stuur ik het door ons opgestelde verslag dat wij overigens op verzoek van het u adviserende bedrijf hebben opgesteld en uiteraard met hun hebben gedeeld.

Wij hopen dat u op korte termijn veel, of liever alle bezorgdheden van ons kunt wegnemen.

Namens de Archeologische Werkgroep Kop van Noord-Holland,

[Redacted signature]

[Redacted name] veldwerkcoördinator

Archeologische Werkgroep Kop van Noord-Holland, september 2023

1.0 Inleiding

Het betreft een terreingedeelte tussen de Dergmeerweg en de zuidelijke bebouwing van Tuitjenhorn. Hier moesten versneld woningen worden gebouwd voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen. Voor het bepalen of eventuele archeologische sporen in het veld aanwezig konden zijn, werd door Carla Soonius een QuickScan uitgevoerd¹. Omdat het west van dit terreingedeelte liggende gebied redelijk uitgebreid was verkend, is op basis daarvan aangenomen dat ook dit gedeelte geen sporen (meer) zou bevatten.

Door het werkgroep lid Roel Zutt, die vlak bij het terrein woont, werden aan het oppervlak scherven verzameld die alle in de Karolingische periode konden worden geplaatst. Bij veldbezoek door de gehele werkgroep werd geconstateerd dat bij het graven van een wegcunet aan de oostzijde van het veld, veel nederzettingsafval op de stort terecht was gekomen. Omdat in het laatste stukje van dat wegcunet nog geen zand was gestort, werd daar het inmiddels gegroeide onkruid verwijderd en kwamen de contouren van een kuil tevoorschijn waar bovenop een woonlaag als nazak nog aanwezig was. De kuil zelf bestond uit deels natuurlijk gegroeid veen met wat botten en scherven her en der verspreid als vulling. Onderin konden enkele stukjes hout worden geborgen.

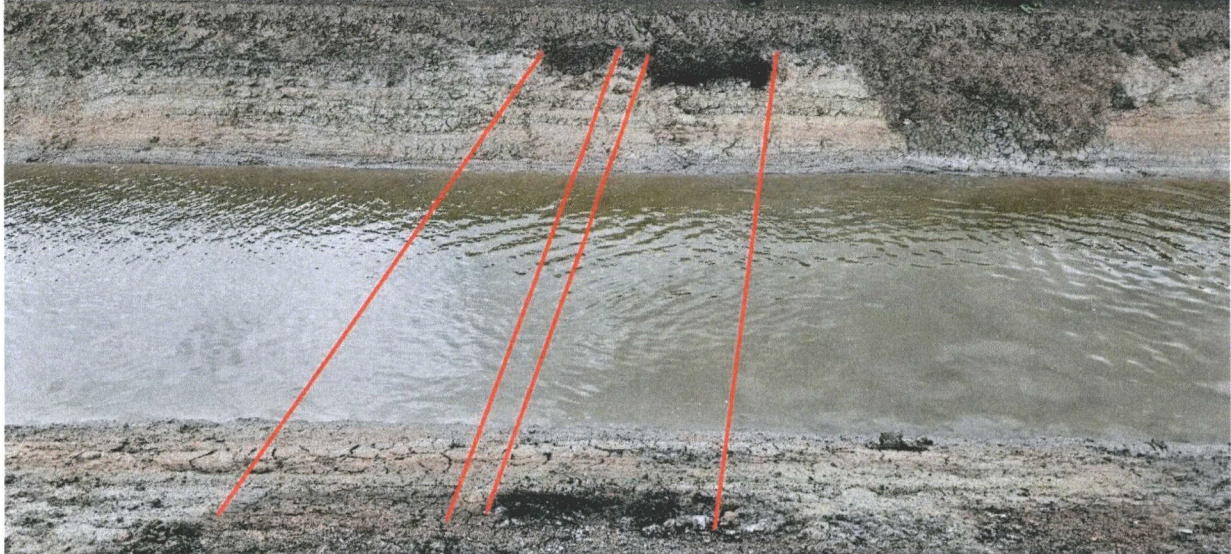

Afb. 1 Aan het eind van het wegcunet werd een grote met veen gevulde kuil aangetroffen en onderzocht.

¹ Soonius 2022

2.0 De nieuwe watergang

Tijdens het uitgraven van dit spoor werd op het naastliggende oostelijke perceel begonnen met het graven van een brede watergang. Hierin tekenden zich sporen af die samen met gevonden scherfmateriaal ook in de Karolingische periode te plaatsen waren. Met name enkele smalle met veraard veen gevulde slootjes waren te duiden als huissloten en wezen de plek aan van waarschijnlijk twee woonplaatsen.

Afb. 2 Met veraard veen gevulde huissloten van een de noordelijke huisplaatsen.

Deze lagen honderd meter noordelijk van de uitgegraven kuil. Alle verzamelde archeologisch materiaal stamde uit de Karolingische periode, zonder enige verontreiniging uit eerdere of latere perioden. In het profiel van de nieuwe sloot kon al wel worden vastgesteld dat op diverse plaatsen de oorspronkelijke woonlaag al in de bouwvoor was opgenomen. De bouwvoor bestaat uit humeuze, licht siltige klei en dateert uit de Late Middeleeuwen (Walcheren laagpakket). De restanten van de woonlaag bevatten opmerkelijk veel verbrande klei.

Afb. 3 Uitgegraven stuk van de woonlaag met opvallend veel gebakken klei

Bij het aanleggen van rioleringsbuizen in het eerdergenoemde wegcunet tot bijna drie meter diepte, werd een van de huissloten opnieuw aangesneden en werd de uitgeworpen grond op materiaal onderzocht (Zutt en Sijsma) hierbij kwam een vrijwel compleet potje van het model Willa tevoorschijn. Dit mag voor Noord-Holland een unicum worden genoemd.

Afb. 4 Nu nog in scherven, ligt het kookpotje W III a klaar om gelijmd te worden

3.0 Overdonderend veel importaardewerk

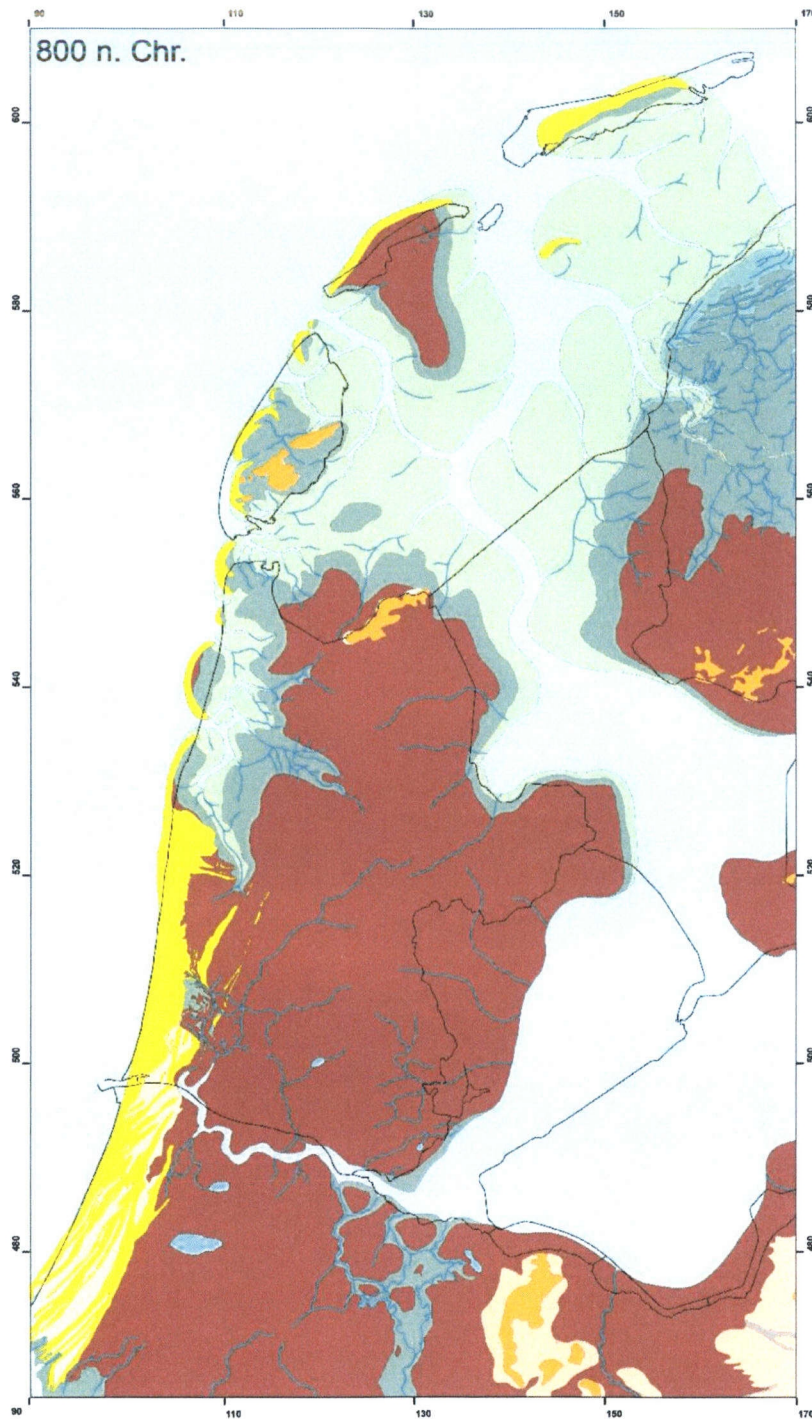
Wat opvalt in de inmiddels verzamelde archeologica, is de suprematie van het uit Duitsland geïmporteerde aardewerk ten opzichte van de lokaal vervaardigde kogelpot keramiek. Mijn inschatting van de verhouding is 90% tegenover 10%. Dit is een voor west Nederland zeer uitzonderlijke situatie die het verdient verder onderzocht te worden. Het ruime gebruik van het duurdere import aardewerk wordt meestal gekoppeld aan (grote) welstand van de bewoners. Waarom de bewoners hier een grotere welstand bezaten dan elders in de provincie, is een vraag die nu nog niet kan worden beantwoord omdat er nauwelijks tot geen onderzoek is gedaan naar vroegmiddeleeuwse nederzettingen in het Hollandse veengebied. Warmenhuizen is een van de plekken waar al in de Merovingische periode werd gewoond. De vondst, enkele jaren geleden² van een fragment pseudo Argonne sigillata, geeft aan dat de bewoning hier mogelijk al rond 550

² Jaarverslag Archeologische Werkgroep over 1999

begonnen zou kunnen zijn, aangezien inheems aardewerk uit de Romeinse Tijd hier vrijwel ontbreekt. Ter verduidelijking: Argonne kan voorkomen in de vierde eeuw, dan nog in Laat Romeinse context, maar ook nog na 450 wanneer de Vroege Middeleeuwen een aanvang nemen. In Noord-Holland is tot nog toe geen Laat-Romeinse bewoning aanwijsbaar in de vijfde eeuw.

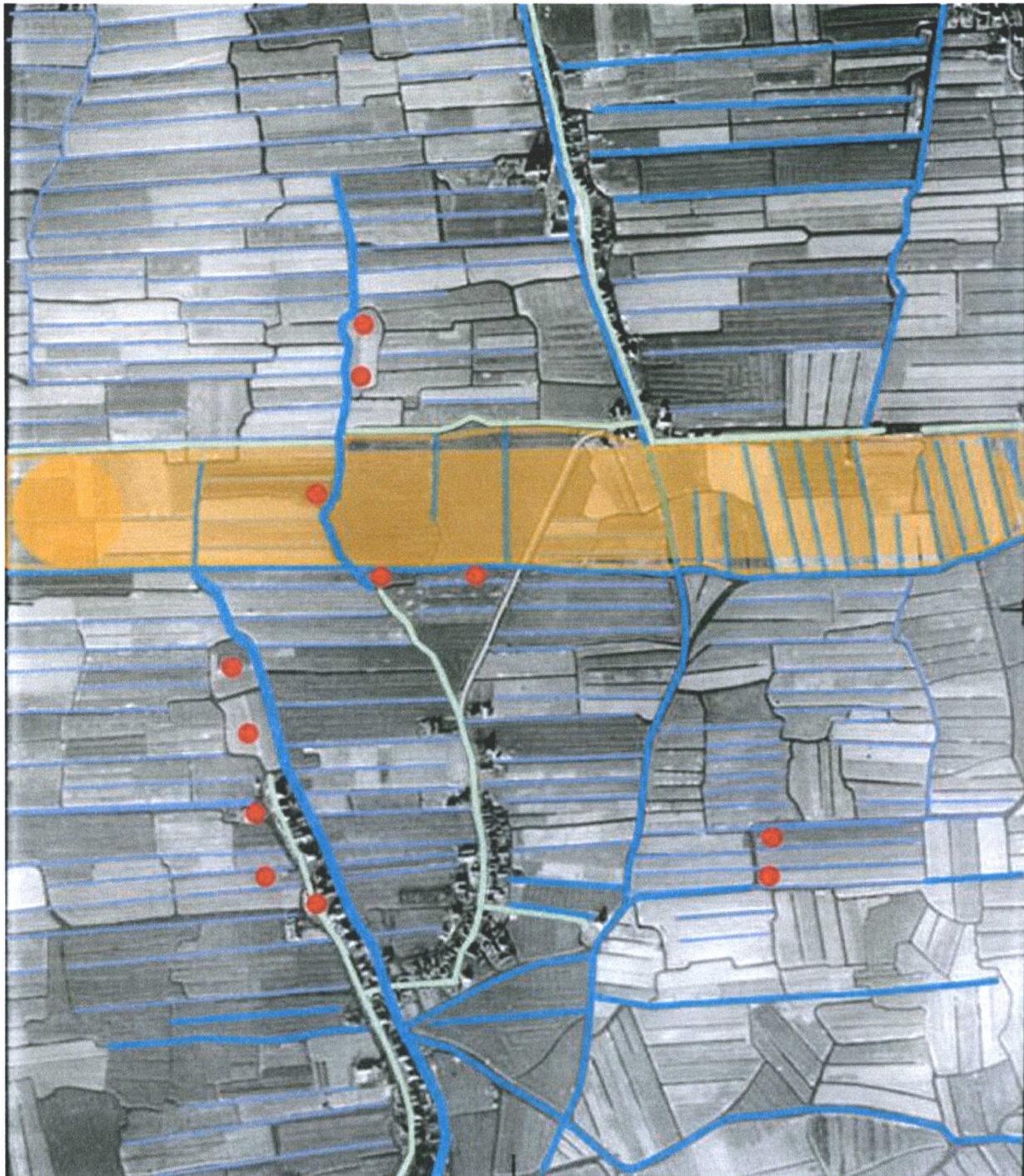
4.0 De positie van de vindplaats ten opzichte van de restanten van de oude verkaveling

Voor het gehele gebied van Warmenhuizen/Tuitjenhorn is de verkaveling West-Oost gericht, hetgeen betekent dat de aanwezige bewoningsassen en hoofdwaterlopen daar haaks op gestaan zullen hebben. Op de oudste Kadasterkaarten van rond 1820 liggen in het onderzoeksgebied drie aangrenzende brede stroken grond met westelijk daarvan een breed Noord-Zuid lopend water. Grote delen van het omringende gebied hebben een verstoord verkavelingspatroon, veroorzaakt door maaiveldddaling (oxidatie van het aanwezige veenpakket) en/of overstroming. Dit geldt vooral meer naar het (Zuid)Westen waar vanuit de vroegmiddeleeuwse nederzettingen vele terpen zijn ontstaan. De invloed vanuit het Rekere/Zijpe estuarium wordt daar vooral gekenmerkt door de afzetting van pikkei, terwijl daar in het onderzoeksgebied geen sprake van is. De redenen voor het verlaten van de gevonden nederzettingsterreinen, mogelijk in de tiende eeuw, zijn vooralsnog onduidelijk, maar zullen waarschijnlijk te wijten zijn aan verzilting van het veendek door overstroming vanuit het Rekere/Zijpe bekken. De geologische kaarten voor deze periode zijn inmiddels aangepast en geven duidelijk aan dat ook in Warmenhuizen de zee niet ver weg was.

Afb. 5 Reconstructie landschappelijke situatie rond 800 n. Chr.³

³ Met dank aan Peter Vos 2023

Afb. 6 Globale reconstructie van het vroegmiddeleeuwse landschap met Oost-West lopende verkaveling. De gele strook met afwijkende inrichting geven de gemene gronden aan tussen de bannen van Warmenhuizen en Tuitjehorn. De twee rode stippen rechts op de foto geven de recente vindplaats aan. De overige rode stippen geven enkele van de nederzettingen/terpen aan die ontstaan zijn uit vroegmiddeleeuwse woonplaatsen. Luchtfoto is van 1944.

5.0 Prehistorische vondsten

Naast het ontdekken van de Karolingische huissloten in de nieuw gegraven watergang, kwam ook een prehistorische kreek tevoorschijn, waaruit veel hout en veenbrokken konden worden geborgen. Tussen het vele, door waterwerking afgeronde hout, kwam een fragment tevoorschijn waarin vier halfronde 'dellen' zijn aangebracht. Het gaat hierbij om het liggende hout, waarmee, door middel van een boog vuur werd gemaakt. Dergelijke stukken hout zijn zeer zeldzaam en het enige vergelijkbare voorwerp bevindt zich in de collectie van museum Badhuenna in Heiloo. Dit stukje hout is door middel van de C14 methode gedateerd op een ouderdom van tienduizend jaar. Zo oud kan het Warmenhuizer houtje nauwelijks zijn, omdat de omgeving toen nog voornamelijk uit water bestond. Inmiddels is uit de geul ook een steentje gevonden dat mogelijk versiering toont. Nu nog een scherf van een gebruikte pot en dan weten we of en wanneer er hier prehistorische bewoning heeft plaatsgehad. Ook bij het aanleggen van het riool in het wegcunet werd de geul aangesneden en leverde wederom veel hout en veenbrokken op. Het houtje zal binnenkort naar Biax gaan voor datering en conservering.

Afb.7 Rechts van de subrecente sloot is de prehistorische kreek te zien waarin laagjes detritus van veen en fijn zand elkaar afwisselden. Het grovere materiaal onderin bevatte veel afgerond hout en veenbrokken.

Afb. 8 Onderuit de prehistorische geul kwam veel hout, waaronder dit blok dat voor het maken van vuur is gebruikt. Datering vooralsnog onbekend.

6.0 Conclusie en aanbeveling

Vanwege de zeldzaamheid scoren zowel de Karolingische vindplaatsen en de prehistorische geul hoog. De conservering in de geul is uitstekend, maar het Karolingische niveau ligt dicht aan het oppervlak en zal bij verdere bebouwing en gebruik als woonwijk vrijwel zeker geheel verloren gaan. Omdat er in de komende tijd geen ingrijpende werkzaamheden verwacht worden, is NU waarschijnlijk het uitgelezen moment nader onderzoek in te stellen. De kapstokzin aan het eind van ieder bureauonderzoek luidt immers: 'mocht tijdens de uitvoering van de werkzaamheden..... dient het bevoegd gezag daarvan onmiddellijk op de hoogte te worden gesteld'. De Archeologische Werkgroep Kop van Noord-Holland heeft melding gedaan van belangrijke vondsten en gaat ervanuit dat de gemeente Schagen hierop acteert.

ONTVANGEN
8 JAN 2026

Frankering betaald

SMN Post Noord Holland BV
Laan van Westenenk 94 7336/AZ APELDOORN The Netherlands

R Aangetekend

D-A-1

Gemeente Schagen
College van B&W
Postbus 8
1740AA SCHAGEN

3SFMUR8146779

Recommandé
NL

3SFMUR8146779

Postbus 8 1740AA
Naam: KBR Hydro Schagen Techniek BV
Adres: Witte Paal 116, 1742NW SCHAGEN

202

AMR-F
AMRT 1411/
1951(Z)+Z

Nassaulaan 30
1315 Gf. Alkmaar

D4121g